הכל ממירין. בהמת חולין זו תחת זו של הקדש: **לא שאדם רשאי להמיר.** דהא כתיב לא ימיר: **מומר.** דמתפיס עלה קדושה ושתיהן קדושות: **וסופג את הארבעים.** משום לאו דלא ימיר: **גמ' לא שאדם רשאי** [א] **דיעבד.** בתמיה. דלכתחלה אינו רשאי להמיר אבל דיעבד שפיר דמי: **ולא ימיר.** ומתני' קתני דהכל ממירין אפי' לכתחלה: ה"ג **אלא הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד וכו'.** כלומר שתופסת קדושת תמורה בבהמה בין על פי אנשים בין על פי נשים (ב) ומשמע יג(אפי') דיעבד יג) כמו דאם המירה אפילו אשה תופסת על פיה קדושת תמורה ולא שאדם רשאי להמיר כו': **יורש.** שהמיר בקרבן שהפריש אביו בחייו שתמורתו תמורה: **יורש סומך.** על קרבן אביו שהפריש אביו בחייו ולא הספיק להקריבו עד שמת: **מאי טעמא דר' יהודה.** דאמר יורש אינו ממיר: ה"ג **יליף תחילת הקדש מסוף הקדש.** גמר התחלת הקדש כגון תמורה: **מסוף הקדש.** דהיינו שמיכה דהויא סמוך לשחיטה. יד) ומי קשיא והא קרי לה לתמורה סוף הקדש במסכת נזיר (דף לא.). משום דלא איירי התם בשמיכה כלל והויא לה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו הוי שני אבל הכא דקא משתעינן בשמיכה שהיא לבסוף טו)תיכף לשחיטה: **מנלן.** דיורש אינו סומך: **תלתא קרבנו לפיכי.** דשלמים בפ' ויקרא מואס זבח שלמים קרבנו עד ואם עז קרבנו ושלשתם כתיב שמיכה: **הכתיב** טז) **קרבנו.** דמשמע על קרבן עצמו הוא סומך ולא על קרבן אביו: **בעלי חוברין לשמיכה.** שאם נשתתפו ב' או ג' על קרבן אחד קרינא אכל חד וחד קרבנו וכולן סומכין בו: **ליה ליה.** דולמי אינו טעון שמיכה כיון דלא מייחד קרבן דידהו כלומר כיון דלא הוי חלוט (ג) [ד] אכל אחד ואחד וכי כתיב קרא לקרבנו ולא לקרבן אביו: **מחד קרא נפקא.** דמשמע קרבנו ולא שליח בין של ישראל בין של עובד כוכבים דלמעוטי עובד כוכבים עצמו שלא יסמוך לא לריך דאמרינן במנחות (לג.) ובתורת כהנים כ) בני ישראל וסמך ו) בני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין: **ואייפר ליה בו'.** ולכתי הוי קרבנו שלשי לקרבנו ולא קרבן אביו יז)[דס"ד] דשל אביו לאו כלאחר דמי אלא כשלו: **לרבות את היורש.** דהכי מלי למיכתב ואם ימיר בהמה בהמה המר ימיר למאי הלכתא לרבות את היורש דתמורתו תמורה: הכי אלימא משום נשים דאמר לקמן מדבר בלשון זכר וכתיב המר ימיר לרבויי נשים יח) דשל"א אהני מיעוטא ואהני ריבויא אהני ריבויא לאשמועינן יט) דתמורת נשים קדשי ואהני מיעוטא דלא מקרבן לכך תנא הכל ממירין לישנא אלימא דקריבה כמו תמורת אנשים: **תחילת** הקדש. כמו תמורה מסוף הקדש דהיינו סמיכה דהוא סמוך לשחיטה יח) יט) ולהכי קרי לתמורה סוף הקדש (כמו) במסכת נזיר (דף לא.) משום דלא יח)אמרינן התם בסמיכה כלל והוה ליה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו שני אבל הכא דקמשתעינן בסמיכה הוה ליה תמורה תחילת הקדש לגבי סמיכה שהיא לבסוף תיכף לשחיטה. לשון רש"י: **קרבנו ולא** קרבן עובד כוכבים. ומ"ת למאי אילטריך קרבנו להכי הא נפקא שפיר כ) מבני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ויש לומר דאילטריך דמהו דתימא אין העובד כוכבים עצמו סומך על קרבנו ומיהו הכהנים סומכין עליהן ומש"ה אילטריך קרבנו לומר שאין בקרבן עובד כוכבים סמיכה כלל: **ורבי** מאיר דאמר יורש ממיר מאי טעמא. ואם תאמר אמאי אילטריך טעמא לר' מאיר כיון דלית ליה קרבנו ולא קרבן אביו אלמא אית ליה יורש סומך ואם כן אית ליה למימר יט) דהא ילפינן זה מזה ויש לומר דאי לאו קרא דהמר ימיר דמרבה יורש הוה ליה לאוקומיה קרבנו טפי למעוטי יורש מלרבות כל בעלי חוברין אבל השתא דכתיב ואם המר ימיר לרבות יורש כ(לא)דסומך ומוקי קרבנו לרבות כל בעלי חוברין ומ"ת מאי שנא דשאר קרבנו למעוטי והאי לרבויי ויש לומר דלמעוטי לא מצית אמרת דאם כן ליתתוק קרא מייתי כג) וממילא אמר דאין השותפין סומכין דכתיב לקמן (דף יג.) דאין השותפין ממיריו (ש"מ)

הכל ממירין א)אחד אנשים ואחד נשים ב)המיר מומר וסופג את הארבעים: **גמ'** הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחילה [א] ג)והדר תני לא שאדם רשאי להמיר ג) (אלא שאם המיר מומר) דיעבד [ב] ותיסברא הכל ממירין לכתחילה אדקשיא לך ממתניתין תיקשי לך ג)קרא דכתיב [1]לא יחליפנו ולא ימיר אותו אלא אמר רב יהודה הכי קתני ד) הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ה) לא שאדם רשאי להמיר שאם המיר מומר וסופג את הארבעים: הכל לאיתויי מאי לאיתויי ו)יורש ודלא כר' יהודה ז) דתנן ח)יורש ט)סומך יורש ממיר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר יורש אינו סומך ויורש אינו ממיר מאי טעמא דרבי יהודה ז) יליף תחילת הקדש מסוף הקדש מה סוף הקדש יורש אינו סומך אף תחילת הקדש יורש אינו ממיר וסמיכה גופה מנלן תלת [2]קרבנו כתיבי חד קרבנו י)ולא קרבן עובד כוכבים וחד קרבנו ולא קרבן יא)חבירו וחד קרבנו יב) ולא קרבן אביו ולר' מאיר דאמר יורש סומך והכתיב קרבנו ההוא מיבעי ליה לרבות יג)כל בעלי חוברין לסמיכה ורבי יהודה בעלי חוברין לסמיכה לית ליה מאי טעמא דהא לא מיחד קרבן דידהו ואיבעית אימא לעולם אית ליה וקרבן עובד כוכבים וקרבן חבירו מחד קרא נפקא (א) [ג] יג) דאייתר ליה חד לבעלי חוברין לסמיכה: ור"מ דאמר יורש ממיר מאי טעמא אמר לך [1]אם המר ימיר לרבות יד)היורש ויליף

הכל

יחליפנו ולא ימיר אותו ויש לומר דלא נחת למנין מלקיות אלא כלומר דלקי עליה יז) ועוד י"ל דלעולם לא לקי אלא ארבעים ותרי לאוי לריכי חד בקרבן שלו וחד בשל חבירו וכגון דאמר כל הרוצה להמיר יבא וימיר יח) :

הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחלה לא שאדם רשאי להמיר דיעבד. ומ"ת מנא ליה למתני דהכל ממירין לכתחלה הוא דאמר דיעבד הוא דכה"ג יט) פריך בריש חולין (דף ב.) וס"ל דע"כ הכל ממירין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי ז)כ"ל)וכן (פרש"י) [אית]ם התם דר"ל דהכל שוחטין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה ל)ופירש רבינו שלמה זכרונו לברכה התם דלכך לא קשה הכא תרתי דיעבד למה לי משום דאשמועינן בסיפא שסופג ארבעים דסד"א לאו אלא אאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו ולפירושו קשה מאי פריך הכא ואין לומר דהיינו האי דקמשני דאין הלשון משמע כן ועוד מאי קמשני ממה שהקשה ופר"ת ג)דתנן הכל ממירין דלישנא אלימא לאשמועינן דאפילו במזיד התמורה נתפסת וסד"א ארבעים בכתפיה וכשר והיינו הא דקא משני ומ"ת והיכי מצי למימר דתנא לישנא אלימא משום חידוש דמזיד הא אמר לקמן יהיה לרבות שוגג כמזיד אלמא משמע דמזיד פשיטא טפי משוגג ותיקן רבינו ברוך דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד לענין מלקות קאמר ורבינו שמשון משנ"ץ חלק עליו דהא אמרי' אין מלקות בשוגג ויש ספרים חלוקין בדבר לקמן (דף יח.) דקאמר גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ואית דגרסי גבי תמורה קדוש גבי קדשים לא קדוש וי"ל דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד היינו לענין מתפס קדושה דאמר בעלמא יט) הקדש בטעות לא הוי הקדש ומש"ה פשיט טפי במזיד מבשוגג והא דאמר הכא דתנא הכל ממירין משום רבותא דמזיד היינו לענין הקריבה דאמר לקמן התמורה נמי קריבה ואשמועינן הכא דאף במזיד קריבה דס"ד ארבעים בכתפיה וכשר וכל זה לא נהירא לר"י מדקמשני רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ומה לו להזכיר אחד אנשים ואחד נשים לכן פר"י דתנא בהכל ממירין לישנא אלימא משום נשים דאמר לקמן מדבר בלשון זכר וכתיב המר ימיר לרבויי נשים יח) דשל"א אהני מיעוטא ואהני ריבויא אהני ריבויא לאשמועינן יט) דתמורת נשים קדשי ואהני מיעוטא דלא מקרבן לכך תנא הכל ממירין לישנא אלימא דקריבה כמו תמורת אנשים: **תחילת** הקדש. כמו תמורה מסוף הקדש דהיינו סמיכה דהוא סמוך לשחיטה יח) יט) ולהכי קרי לתמורה סוף הקדש (כמו) במסכת נזיר (דף לא.) משום דלא יח)אמרינן התם בסמיכה כלל והוה ליה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו שני אבל הכא דקמשתעינן בסמיכה הוה ליה תמורה תחילת הקדש לגבי סמיכה שהיא לבסוף תיכף לשחיטה. לשון רש"י: **קרבנו ולא** קרבן עובד כוכבים. ומ"ת למאי אילטריך קרבנו להכי הא נפקא שפיר כ) מבני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ויש לומר דאילטריך דמהו דתימא אין העובד כוכבים עצמו סומך על קרבנו ומיהו הכהנים סומכין עליהן ומש"ה אילטריך קרבנו לומר שאין בקרבן עובד כוכבים סמיכה כלל: **ורבי** מאיר דאמר יורש ממיר מאי טעמא. ואם תאמר אמאי אילטריך טעמא לר' מאיר כיון דלית ליה קרבנו ולא קרבן אביו אלמא אית ליה יורש סומך ואם כן אית ליה למימר יט) דהא ילפינן זה מזה ויש לומר דאי לאו קרא דהמר ימיר דמרבה יורש הוה ליה לאוקומיה קרבנו טפי למעוטי יורש מלרבות כל בעלי חוברין אבל השתא דכתיב ואם המר ימיר לרבות יורש כ(לא)דסומך ומוקי קרבנו לרבות כל בעלי חוברין ומ"ת מאי שנא דשאר קרבנו למעוטי והאי לרבויי ויש לומר דלמעוטי לא מצית אמרת דאם כן ליתתוק קרא מייתי כג) וממילא אמר דאין השותפין סומכין דכתיב לקמן (דף יג.) דאין השותפין ממיריו (ש"מ)

תיקשי תרתי דיעבד למה לי אלא נקט לישנא דמשמע לכתחילה דקאמר רב יהודה הכל מתפיס בתמורה כלומר קדושה אפילו במזיד דסד"א כיון דחייב מלקות בהתפסה זו לא קדש כדאמרי' במנחות [דף פא ע"א] על תמורה ארבעים בכתפיה וכשר, גבי תודה שנתערבה בתמורה ומתה אחת מהן חברתה אין לה תקנה, פי' לפי שהתודה טעונה לחם ותמורתה אינה טעונה לחם, ופריך וליתי בהמה ולחם ולימא אי הך דקיימא תמורה הא תודה והא לחמה כו' עד ארבעים בכתפיה וכשר. ומיהו קשה (מדרבה) [מדר"י בר"ר] דהא אמר לקמן [יז.] יהיה לרבות שוגג כמזיד אלמא דפשיטא ליה דטפי תפסי תמורה במזיד מבשוגג, ואומר ר"ב דלקמן מיירי במלקות דודאי לענין מלקות איצטריך לריבויי טפי שוגג ממזיד משום דלא אשכחן מלקות בשוגג אבל מתניתין לענין קדושה איצטריך לאשמועינן טפי במזיד מבשוגג כדפ' דסד"א ארבעים בכתפיה וכשר. עוד י"מ דבמתניתין נקט לישנא דלכתחילה לאשמועינן דאפילו במזיד היא קדושה ליקרב כדפ' דסד"א ארבעים בכתפיה וכשר אבל לקמן לענין קדושה איצטריך לריבויי שוגג דסד"א דהוי כמו הקדש טעות ואינו חל קמ"ל. מיהו כל אותה ראייה דאייתינן מפ' התודה תשובה גנובה היא דה"פ ארבעים בכתפיה וכשר הדבר לעשות כן שאתה מורה הוראה לעשות כן וכי מותר להמיר לכתחילה, ועוד קשה אמאי נקט הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ונשים לימא הכל מתפיסין בתמורה ותו לא. לכך נראה לר"י דה"פ דהכל מתפיסין בתמורה ותמורתן קריבה אחד אנשים כו' דסד"א אע"ג דכתיב אם המר ימיר להביא נשים אהני לשון זכר דאהני [קו"ח] [ריבור] ואהני לשון זכר דאהני [קו"ח] [ריבור] לומר שהיא קדושה להכי נקט לשון לכתחילה שהן רגילין לומר שאף תמורת נשים קריבה ותו לא מידי. תוס' אחרות: **לאתויי יורש.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **לרבות כל בעלי חוברין.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **אף תחילת הקדש.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **לרבות כל בעלי חוברין.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **ור"מ דאמר יורש ממיר.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **רש"י** ד"ה **תלתא קרבנו כתיבי וכו' ובשלשתם כתיב סמיכה.** [דתלת קרבנו] כתיב [בשלמים ואם מן] הצאן [קרבנו]. אם [כבש הוא מקריב] את קרבנו. וסמך ידו על ראש קרבנו. א"נ בעז כתיב תלתא קרבנו בענייגא אע"ג דלא סמכין ליה אצל וסמך. המשך בהשמטות בסוף המסכת: **תוס'** ד"ה **הכל ממירין אחד אנשים ואחד נשים.** גליון ליתני הכל ממירין ופוסג את הארבעים, ועיין בריש חולין בתוס' ד"ה התם. ת"ח: **שם. אלמא שמע דמזיד פשיטא טפי משוגג.** גליון והקשה רבינו ברוך דמהכל ממירין שמעינן תרי חידושי מזיד ויורש ומהכל שוחטין לא שמעינן כי אם כותי, וצריך לומר דממירין בלא הכל שפיר משמע לכתחילה אבל שוחטין בלא הכל לא משמע מידי ע"כ בגי'. וכ"ת א"כ כי פריך בחולין מהכל מעריכין ונודרין לימא דלמזיד צריך כדמשני הכא וי"ל דלא אמרינן הכי רק היכא דלקי והיינו הא [דפ"ה] בחולין דמשום סיפא מיתנייא: **תוס' ד"ה קרבנו ולא קרבן וכו'.** ג' קרבנו כתיב חד בבקר וחד בצאן וחד בכבש ופי' קרבנו ולא קרבן חבירו. וקשה דבפ' ב' מדות (מנחות צג ע"ב) דרשינן ידו ולא יד אשתו ולא יד שלוחו וא"כ למה לי ולא קרבן חבירו, וי"ל דאי לאו קרבנו ולא קרבן חבירו לא הוי מוקמינן ליה ידו ולא יד שלוחו אלא ולא יד חבירו אבל שלוחו שלו אדם כמותו וכן עובד כוכבים דאי לאו אלא חד הוי מוקמינן ליה בעובד כוכבים אבל חבירו סומך. וא"ת ולמה לי ידו ולא יד אשתו תיפוק ליה דבני ישראל סומכין ולא נשים סומכות. **תוס' ד"ה ורבי מאיר וכו' דהא ילפינן זה מזה.** גליון וכן לר' יהודה אי לא כתב כי אם המר ימיר הוי נמי מוקי לרבות יורש דהכי משמע טפי ואתא קרבנו למעט ובהמר לרבות אשה: ע' השמטות בסוף המסכת:

מסורת הש"ס

א) [ערכין כ.] חולין ב., ב) ב"מ לא., ג) מנחות לג. ערכין כ. ע"ש, ד) זמנים ו., ה) [ויקרא פרשתא כז], ו) [ויקרא לא], ז) [חולין כ' ע"ב], ח) [כדאיתא לקמן טו.], ט) [מיר לא.], י) [מנחות לג.],

תורה אור השלם

1. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרַע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה בְּבְהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ:

ויקרא כז י

2. וְאִם מִן הַצֹּאן קָרְבָּנוֹ לְזֶבַח שְׁלָמִים לַיְיָ זָכָר או נְקֵבָה תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ: אִם כֶּשֶׂב הוּא מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְיָ: וְסָמַךְ אֶת יָדוֹ עַל רֹאשׁ קָרְבָּנוֹ וְשָׁחַט אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד וְזָרְקוּ בְנֵי אַהֲרֹן אֶת דָּמוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב:

ויקרא ג ו-ח

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואייתר ליה חד: (ב) רש"י ד"ה ה"ג אלא וכו' עם פי נשים ומומר דמשמע אפילו דיעבד כלומר דאם המירה: (ג) ד"ה ניח ליה וכו' מלון לכל אחד וכו' ולא קרבן אביו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' והדר תני כו'. גרס"י רבאי דיעבד. לכתיר עד מומר ל"ג: [ב] שם ותסברא אדקשיא. הכל ממירין לכתחלה ל"ג: [ג] שם לאייתר. ל"ל ואייתר: [ד] רש"י ד"ה ניח. אכל ל"ל לכל:

מוסף רש"י

לא שאדם רשאי להמיר. דהאי הכל ממירין לא שאדם רשאי להמיר, אלא יש כאן כח לתפוש בתמורה בדיעבד (ב"מ צא.). **וסופג את הארבעים.** משום לא יחליפנו (שם). **תחלת הקדש.** דהיינו תמורה שמקדישה תחלה (מנחות צג.) שהיא תחלת הקדישה של בהמה זו, **מסוף הקדש.** סמיכה שהוא סמוך לשחיטה (ערכין ב.) שהוא סומך בשעת שחיטה, דתכף לסמיכה שחיטה (מנחות צג.). **כל בעלי חוברין.** ממשה שהציאו קרבן אחד בשותפות כולן נריכין לסמוך עליו ואין אחד סומך עליו (ערכין ב.). **ליה ליה.** דס"ל אחד סומך לכולן ולא הוי כשומך על קרבן חבירו הואיל והוא שייך ביה (שם).

רבינו גרשום

אמר רב יהודה הכי קתני מתניתין הכל מתפיסין בתמורה. הכל שאמרו תהא זו תחת זו נתפס זה תחת זה וזהו פירוש הכל ממירין ולא משמע דממירין לכתחילה ואהכי קתני ולא שאדם רשאי להמיר כלומר אע"ג דהכל מתפיסין לא שאדם רשאי להמיר לכתחילה: **הכל לאתויי.** כלומר מאי שייר דלא תנא: **לאתויי יורש.** דמימר: **מקיש ר' יהודה תחלת הקדש.** דהיינו תמורה שעכשו מכניסה להא תמורה תחילה בהקדש: **לסוף הקדש.** דהיינו סמיכה דתיכף לה שחיטה דהיינו סוף הקדש דכשהוא שוחטה מיכליא הקדש. **ומה סוף הקדש יורש אינו סומך.** דכתיב על ראש קרבנו ולא קרבן אביו הכי נמי אין מימר. ואמר לי ר' דאף במסכ' נזיר [דף לא.] משמע תחילת הקדש הוכח עצמו וסוף הקדש משמע תמורתו והיינו טעמא דהתם לא מיירי בסמיכה והכא מיירי בסמיכה משמע כדאמרן: **ואלא רבנן דסברי דיורש סומך הא כת' קרבנו.** דמשמע למעוטי כלומר קרבנו ולא קרבן אביו: **סברי רבנן תלתא קרבנו בתיבי בסמיכה.** גבי שלמים ולא קרבן אביו סברי רבנן: **ולא קרבן עובד כוכבים.** דאין קרבן עובד כוכבים טעון סמיכה: **ולא קרבן חבירו.** דאין אדם סומך על קרבן חבירו: **כל בעלי חוברין לסמיכה.** שאם הקריבו שנים או שלשה קרבן אחד כולן סומכין עליו דלכל חד קרינן ליה קרבנו וסבירא ליה דיורש סומך דקרבן אביו דמי כמו קרבנו של יורש: **ור' יהודה כל בעלי חוברין לסמיכה לית ליה** אייתר ליה חד קרבנו למעוטי יורש: ואיתימא **לעולם אית ליה.** לרבויי כל בעלי חוברין ומהיכא יליף ליה הא קא משוי חד קרבנו למעוטי יורש וחד למעוטי קרבן עובד כוכבים וחד למעוטי קרבן חבירו: **לא ר' יהודה קרבן חבירו וקרבן עובד כוכבים מחד קרא נפקא ליה.** דתרוייהו אינן שלו אייתר ליה חד לרבויי כל בעלי חוברין:

הכל ממירין אחד אנשים ואחד נשים. בהכל שוחטין ו) לא תני אחד אנשים ואחד נשים ובגמ' מפרש משום דכל הפרשה כולה בלשון זכר נאמרה אינטריך קרא לרבויי נשים: **וסופג את** הארבעים. וא"ת אמאי לא תני שמונים דהא כתיב (ויקרא כז) לא יחליפנו ולא ימיר אותו ויש לומר דלא נחת למנין מלקיות אלא כלומר דלקי עליה יז) ועוד י"ל דלעולם לא לקי אלא ארבעים ותרי לאוי לריכי חד בקרבן שלו וחד בשל חבירו וכגון דאמר כל הרוצה להמיר יבא וימיר יח) :

הא גופא קשיא אמרת הכל ממירין לכתחלה לא שאדם רשאי להמיר דיעבד. וא"ת מנא ליה למתני דהכל ממירין לכתחלה הוא דאמר דיעבד הוא דכה"ג יט) פריך בריש חולין (דף ב.) וס"ל דע"כ הכל ממירין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי ז)כ"ל)וכן (פרש"י) [אית]ם התם דר"ל דהכל שוחטין לכתחלה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה ל)ופירש רבינו שלמה זכרונו לברכה התם דלכך לא קשה הכא תרתי דיעבד למה לי משום דאשמועינן בסיפא שסופג ארבעים דסד"א לאו אלא אאין בו מעשה הוא ואין לוקין עליו ולפירושו קשה מאי פריך הכא ואין לומר דהיינו האי דקמשני דאין הלשון משמע כן ועוד מאי קמשני ממה שהקשה ופר"ת ג)דתנן הכל ממירין דלישנא אלימא לאשמועינן דאפילו במזיד התמורה נתפסת וסד"א ארבעים בכתפיה וכשר והיינו הא דקא משני ומ"ת והיכי מצי למימר דתנא לישנא אלימא משום חידוש דמזיד הא אמר לקמן יהיה לרבות שוגג כמזיד אלמא משמע דמזיד פשיטא טפי משוגג ותיקן רבינו ברוך דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד לענין מלקות קאמר ורבינו שמשון משנ"ץ חלק עליו דהא אמרי' אין מלקות בשוגג ויש ספרים חלוקין בדבר לקמן (דף יח.) דקאמר גבי תמורה לקי גבי קדשים לא לקי ואית דגרסי גבי תמורה קדוש גבי קדשים לא קדוש וי"ל דהא דאמר יהיה לרבות שוגג כמזיד היינו לענין מתפס קדושה דאמר בעלמא יט) הקדש בטעות לא הוי הקדש ומש"ה פשיט טפי במזיד מבשוגג והא דאמר הכא דתנא הכל ממירין משום רבותא דמזיד היינו לענין הקריבה דאמר לקמן התמורה נמי קריבה ואשמועינן הכא דאף במזיד קריבה דס"ד ארבעים בכתפיה וכשר וכל זה לא נהירא לר"י מדקמשני רב יהודה הכי קתני הכל מתפיסין בתמורה אחד אנשים ואחד נשים ומה לו להזכיר אחד אנשים ואחד נשים לכן פר"י דתנא בהכל ממירין לישנא אלימא משום נשים דאמר לקמן מדבר בלשון זכר וכתיב המר ימיר לרבויי נשים יח) דשל"א אהני מיעוטא ואהני ריבויא אהני ריבויא לאשמועינן יט) דתמורת נשים קדשי ואהני מיעוטא דלא מקרבן לכך תנא הכל ממירין לישנא אלימא דקריבה כמו תמורת אנשים: **תחילת** הקדש. כמו תמורה מסוף הקדש דהיינו סמיכה דהוא סמוך לשחיטה יח) יט) ולהכי קרי לתמורה סוף הקדש (כמו) במסכת נזיר (דף לא.) משום דלא יח)אמרינן התם בסמיכה כלל והוה ליה תמורה סוף הקדש לגבי קרבן שהמירו בו לאותו קרבן הוי ראשון וחילופיו שני אבל הכא דקמשתעינן בסמיכה הוה ליה תמורה תחילת הקדש לגבי סמיכה שהיא לבסוף תיכף לשחיטה. לשון רש"י: **קרבנו ולא** קרבן עובד כוכבים. ומ"ת למאי אילטריך קרבנו להכי הא נפקא שפיר כ) מבני ישראל סומכין ואין העובדי כוכבים סומכין ויש לומר דאילטריך דמהו דתימא אין העובד כוכבים עצמו סומך על קרבנו ומיהו הכהנים סומכין עליהן ומש"ה אילטריך קרבנו לומר שאין בקרבן עובד כוכבים סמיכה כלל: **ורבי** מאיר דאמר יורש ממיר מאי טעמא. ואם תאמר אמאי אילטריך טעמא לר' מאיר כיון דלית ליה קרבנו ולא קרבן אביו אלמא אית ליה יורש סומך ואם כן אית ליה למימר יט) דהא ילפינן זה מזה ויש לומר דאי לאו קרא דהמר ימיר דמרבה יורש הוה ליה לאוקומיה קרבנו טפי למעוטי יורש מלרבות כל בעלי חוברין אבל השתא דכתיב ואם המר ימיר לרבות יורש כ(לא)דסומך ומוקי קרבנו לרבות כל בעלי חוברין ומ"ת מאי שנא דשאר קרבנו למעוטי והאי לרבויי ויש לומר דלמעוטי לא מצית אמרת דאם כן ליתתוק קרא מייתי כג) וממילא אמר דאין השותפין סומכין דכתיב לקמן (דף יג.) דאין השותפין ממיריו (ש"מ)

שינויי נוסחאות

א) מיכות והדר תני נמתק (ש"מ) ב) מיכות אלא שאם המיר מומר נמתק (ש"מ) ג) לך מקרא דכתיב (ש"מ) ד) הכל מתפיסין בתמורה אי אנשים ואי נשים, כ"ה ג' רש"י וכ"ש ומו' ד"ה הא גופא. וכ' ר"ש סלן ומו' כרש חולין א' שוגג ואי מזיד. (ח"נ עי"ש). ה) ולא שאדם רשאי להמיר אלא שאם (ש"מ) ו) ולא כר' יהודה דתניא יורש. גליון דתניא דגרסי' אבל במשנה (מנחות צב.) לא זוכר דברי ר' יהודה אלא דברי ר"מ. הר"פ ז"ל (ש"מ) ז) מאי טעמא דרבי יהודה. גירסת פרפיש יפנים היא בענין אחר וכן היא הגירסא בתחילת ערכין אבל רש"י גריס כבעמוד (ש"מ) ח) ולא קרבן אביו. ע' בהשמטות בסוף המסכת (ש"מ) ט) נפקא ואייתר ליה (ש"מ) י) לרבות את היורש (ש"מ) יא) רשאי להמיר דיעבד (ש"מ) יב) לפי דיעבד נמי לשם (צ"ק) יג) דיעבד כגון אם המירה (ש"מ) יד) לשחיטה ואהכי קרי לה. והשאר נמתק (ש"מ) טו) שתכף לסמיכה שחיטה וסמ"ל (צ"ק) טז) ל"ל והכתיב יז) (צ"ק) יח) עליה דסד"א דהוי לאו שאין בו מעשה ואין לוקין עליו (ש"מ) יט) דכה"ג פריך בריש חולין דאיכא הכל לכתחילה ואיכא הכל דיעבד ול"ל (ש"מ) כ) למה לי כדפרישית התם (ש"מ) כא) וכן משני התם (צ"ק) כב) ולפי' רבינו (צ"ק) כג) דתנא הכל ממירין לישנא כו' (צ"ק) כד) נשים וסד"א אהני (ש"מ) כה) ל"ל דתמורת נשים קדשה ואהני מיעוטא דלא קרבה וכו' (יעב"ץ) כו) לשחיטה והא דקרי לתמורה סוף הקדש במסכת נזיר משום דלא איירינן התם (ש"מ) כז) ל"ל ולהכי לא קרי וכו' (יעב"ץ) כח) ל"ל אייריגן, כט) למימר דיורש ממיר דהא לעפין כו' ל"ק, ל) יורש אמר דסומך (ש"מ) לא) ל"ל דממיר, עי' מרא"ש, לב) וממילא אמרי' דאין השותפין סומכין כדאמרי' לקמן אין השותפין ממיריו (ש"מ)

שיטה מקובצת

הכל ממירין לכתחילה. תימה הא מסיק בריש חולין (ב:) דאיכא הכל לכתחילה ואיכא הכל דיעבד וצ"ל דה"פ הכל ממירין לכתחילה דאי דיעבד תרתי דיעבד למה לי, ושם הקשה רש"י (ד"ה לא שאדם רשאי וכו' ור"ד"ה תרתי דיעבד) גבי תמורה נמי תיקשה הכל ממירין לכתחילה דאי דיעבד תרתי למה לי ותירץ דהכל ממירין (הוא) נקט לפי שהוא לשון הרוגו בפי התנאים כמו הכל סומכין והכל מעריכין א) וסיפא דתני אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים לא הוי שייך למיתני סופג על הכל ממירין כך פ"ה בריש חולין, והשתא קשה דהא הכא ע"כ נחית לאקשויי ההיא קושיא כדפירשתי והתירוץ דרב יהודה לא משתמע כלל כמו שתירץ רש"י דא"כ הוי ליה למימר בהדיא משום דסופג את הארבעים נקט אם המיר מומר, ופי' ר"ת דה"פ מאי דאמר הכל ממירין אינו ר"ל דיעבד דא"כ

א) עי"ש ברש"י וכמהרש"ל ומהר"ם.

ואין מביאין נסכים. פרש"י ואין מביאין של עובד כוכבים בפני עצמן כישראל שמתנדבין נסכים בפני עצמן אבל בהדי קרבנו מביאין כדאמר במסכת שקלים (דף יא עמוד ד) דזה אחת מן התקנות שהתקינו ב"ד דעובד כוכבים שמשלח עולתו ודמי נסכו ממדינת היס שמקבלין ממנו אבל ולאי קרבנו טעון נסכים דבהדי קרבנו (טעון נסכים ו)מביאין נסכים [ז] משל צבור: **במה** דברים אמורים בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין. פרש"י דאתאן לר"ש ור"י פירש דמסקנא דמילתא דר' יוסי וה"ק רבי יוסי אומר בכולן אני רואה להחמיר והא דקאמר ר"ש אין מועלין בהן בד"א בקדשי מזבח כו' ובתוספתא משמע כפרש"י דאיתא בהדיא אבל בקדשי בדק הבית מודה רבי שמעון[ע]: **קתני** מיהת אין עושין תמורה.

ות"ת ודילמא לרבי יוסי קבעי דאמר בכולן להחמיר וי"ל דניחא ליה לאוקומי הבעיא אף לר"ש עי"ל דע"כ דלרבי יוסי לא אפשר לאוקומי הבעיא דכיון דאית ליה דעושין תמורה דאפילו את"ל דהיינו על ידי ישראל ומבעיא ליה לרמי בר חמא אם העובד כוכבים עצמו אפשר לעשותה הא לא מצית אמרת דע"כ אם ישראל מתפיסה לריך שיאמר העובד כוכבים [פ] כל הרולה להמיר יבא וימיר ואם העובד כוכבים עצמו אין עושה תמורה היאך אפשר [ק] לעשות עולה:

ויליף סוף הקדש מתחילת הקדש מה תחילת הקדש יורש מימר אף סוף הקדש יורש סומך [ר] ר' יהודה האי ואם המר ימיר מאי עביד ליה לרבות את האשה וכדתניא [א] לפי שכל הענין כולו אינו מדבר אלא [ש] לשון זכר שנאמר לא יחליפנו ולא ימיר אותו [ת] אשה מנין [א]ת"ל ואם המר ימיר לרבות את האשה ולר"מ אשה מנא ליה נפקא ליה [ב] מואם ור' יהודה ואם לא דריש ובין ר"מ ובין ר' יהודה טעמא דרבי קרא לאשה הא לא רבייה קרא ה"א כי עבדא תמורה לא לקיא [ג] והאמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי רבי ישמעאל [1] איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה [ד] איצטריך מהו דתימא ה"מ עונש דשוה בין ביחיד בין בצבור אבל הכא כיון דעונש שאינה שוה בכל הוא דתנן [פ] [ב] אין הצבור והשותפין עושין תמורה אשה נמי כי עבדא לא לקיא קמ"ל: בעי רמי בר חמא קטן מהו [ן] [ז] שימיר היכי דמי אילימא בקטן שלא הגיע לעונת נדרים [מ] לא תיבעי לך דכיון [מ] אקדושי לא אקדיש אמורי ממיר אלא כי קמבעיא ליה בקטן [א]שהגיע לעונת נדרים מי אמרינן [ן] כיון דאמר מר איש מה ת"ל [2] כי יפליא נדר [ב]לרבות הקדשים אין בדבריו כלום יותר על כן כגון בן י"ג שנה אע"פ שאינו יודע לשם מי הפליא הוו מעשיו מעשה: **אקדושי לא מקדיש.** כדפרישית לעיל דאין בדבריו כלום: **אמורי מימר.** בתמיה כי היכי דלילקי [ג] : **שהגיע לעונת נדרים.** דהוי בן י"ב שנה דקאמרינן התם [ד] דנדריו נבדקין ואם יודע לשם מי הפליא הוו מעשיו מעשה ואי לא לא: **דלאו בר עונשין הוא.** עד י"ג שנה: **לא מיהפיס.** בה תמורה דכתיב לא יחליפנו ולא ימיר אותו והיה הוא ותמורתו כלומר [ג] מאן דאמיה בכלל לא יחליפנו ולא ימיר כגון בר עונשין אימיה נמי בכלל והיה הוא ותמורתו יהיה קדש דמתפיס בתמורה לאפוקי קטן דלאו בר עונשין הוא: **ואפילו אם תמצא לומר קטן עביד תמורה הוי.** רבותא אתא לאשמועינן ולא משום דאיתיה הכי: **מדאקדושי מקדיש.** דהא [ה] מרבינן במנחות (עג:) אין אין [ו]מבני ישראל אשר יקריב קרבנו [ויקרא כב] ואמרינן מה ת"ל אין אין לרבות עובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות בישראל: **דלא אתי לכלל עונשין.** דעובד כוכבים לא לקי לעולם אבל קטן אתי לכלל עונשין כשהוא בן י"ג שנה ויום אחד: **לא נהנין ולא מועלין.** אשם נהנה מהן לא מייתי קרבן מעילה דלא דייניגן ליה כשאר קדשים שהנהנה מהן מעל משום דלא אסור בהנאה אלא מדרבנן כדלקמן [ג.] : **ואין חייבין עליהן** [ו] **כו'.** כדמפיק לקמן [שם] : **ואין מביאין כו' ה"ג ואין מביאין נסכים** ול"ג **עליהן.** והכי [ז] פירושא דאין מביאין נסכים של עובדי כוכבים בפני עצמן בישראל שמתנדב נסכין בפני עצמן אבל בהדי קרבנו מביאין כדאמרינן [ד] במסכת שקלים (פ"ו מ"ו) שזו אחת מן התקנות שתיקנו ב"ד דעובד כוכבים ששילח עולתו ודמי נסכיהן ממדינת היס מקבלין הימנו [ה] אבל קרבנו ולאי טעון נסכים דבהדי קרבנו מביא נסכים: **בכולן רואה אני להחמיר.** דלא נהנין ומועלין וחייבין עליהן משום פגול נותר וטמא כשאר קדשים חוץ מן הנסכים דולאי אין מביאין: **בד"א.** לעיל קמהדר ואמילתיה דמ"ק וה"ק בד"א דקאמר תנא קמא [ח] אינו מועלין בקדשי מזבח של עובד כוכבים: **אבל בקדשי בדק הבית.** שהקדישו עובד כוכבים מועלין ובמסכת זבחים מפרש טעמא בפ' ב"ש (דף מה.) ואית דגרסי לה נמי לקמן [מ] הכא בתמורה: **קאני מיהא.** דקדשי עובדי כוכבים אינן עושין תמורה ותיפשוט מהא: [ט] **אמר לו בהקדש עובדי כוכבים.** כלומר מי משום הא לא אירייא דמהכא ליכא למיפשט כלל דהיכא דהקדיש עובד כוכבים שהפריש לצורך כפרת עצמו: **לא קמיבעיא לי.** דאין הקדשו עושה תמורה הואיל ולא אתי לכלל עונשין: **ומהכפר ישראל.** שהפריש עובד כוכבים לצורך ישראל שיתכפר בו ישראל: **כאן מקדיש אזלינן.** והמקדיש הוי עובד כוכבים דלא אתי לכלל עונשין ואינו עושה תמורה: **או כאן מהכפר.** שהוא ישראל ואיתיה בכלל מלקות: ה"ג [י] **תיפשוט ליה מהא דאמר ר' אבהו.** לקמן: **המקדיש מוסיף חומש.** שאם רולה לפדות הקדשו כגון שנפל בו מום יכול לפדותו ומוסיף חומש אבל מימר אינו מוסיף חומש דכתיב אם המקדיש וגו' (ויקרא כז) על הקדש ראשון אתה מוסיף חומש ולא על הקדש שני כגון תמורה: ע"א שאם הקדיש בית או שדה ואתו בעליה לפדותו לא פרקי בלא חומש דכתיב (שם) ואם המקדיש יגאל ויסף חמישיתו אבל אם גאלו אחר לא חייביה רחמנא ליתן חומש: **ומהכפר עושה תמורה.** שאם הפריש ישראל קרבן כדי שיתכפר בו חבירו ישראל ואמר המתכפר זו תחת זו תמורתו תמורה ולוקה דכיון שהופרש לצורכו קרינא ביה קרבנו [כ] דבתר המתכפר אזלינן ותיפשוט מהא: **והפורס.** מתבואה שלו על טבלין של חבירו לפוטרו מן המעשרות: [מ] **עובש הגאה שלו.** של תורס שיכול ליתנו לכל כהן שירלה [נא] (לאי נמי) [נב] ואם אמר לו ישראל הילך סלע זה ותנה לכן בתי כהן הוי אותו סלע של תורס ולא של [נג] נתרס בשבילו ולא מלי טעין הלה כיון שנתרמה על טבל [נד] שלו נמלא דנותן סלע על של עצמו. הך מילתא דרבי אבהו תלת מילי ניהו: **הפס הוא דקאתי** [נה] **מכח ישראל.** שהרי הפריש ישראל ואהכי אזלינן בתר מתכפר דהוה ליה תחילתו וסופו ביד ישראל דאיתיה בכלל עונשין: הכי גרסינן **אבל הכא הכי קמיבעיא ליה מי בעינן מתחילה ועד סוף דמיקו נרשום מאן דעביד תמורה.** כלומר אבל הכא בהקדיש עובד כוכבים להתכפר ישראל מי בעינן מתחילת הקדש ועד סופו שתעמוד ברשות האדם הראוי לעשות תמורה כגון ישראל והך בהמה כיון דתחילת קדושתה הויא מכח עובד כוכבים אף על גב דהוי המתכפר ישראל אינו עושה תמורה או דילמא כיון דלבסוף אתיא ביד מתכפר וחזי למיעבד תמורה תפסה בה קדושת תמורה. תיקו:

ט א מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה ח:
י ב מיי' פ"א מהלכות נדרים הלכה ד טוש"ע י"ד סימן רלג:
יא ג מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכ' ג:
יב ד מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה טו:
יג ה מיי' פ"ח מהלכות פסה"מ הלכה כד:
יד ו מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה ו:
טו ז מיי' פ"ג מהלכות מעה"ק הלכה ה:
טז ח מיי' פ"ה מהלכות מעילה הלכה טו:
יז ט מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה ב:
יח י מיי' פ"א מהלכות תמורה הלכה ד:

מוסף רש"י

השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה. לאו וכרת, אבל עשה לא הוי עונש, הלכך מלות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, אבל לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא נשים חייבות (יבמות פז:) מכאן שהנשים חייבות על כל לא תעשה שבתורה שהרי עונשן מלקות (פסחים מב.). מה תלמוד לומר איש איש. איש איש מבית ישראל ומן הגר הגר בישראל אשר יקריב קרבנו וגו' (חולין יג:). **במה דברים אמורים.** דאין מועלין בקדשי עכו"ם, בקדשי מזבח. משום דגמרינן מעילה מטת חטת מתרומה, מה תרומה אין מיתה נוהגת אלא בתרומת ישראל, דבהדיא כתיב ולא יחללו את קדשי בני ישראל, אף מעילה אינה נוהגת אלא בקדשי ישראל (ערכין ה:). **אבל בקדשי בדק הבית.** קדשי עכו"ם של בדק הבית, מועלין בהן. דמפרש התם (זבחים מה:) מאי טעמא, דכי גמרה מעילה חטת חטת מתרומה דומיא דתרומה דקדושת הגוף, אבל קדושת דמים לא גמריגן מינה (ערכין שם, ועי"ש עוד). **דא"ר אבהו א"ר יוחנן.** אלשה דבריס בנותן משלו את מוצת מציו (יומא נ:). המקדיש מוסיף חומש. המקדיש בהמתו ללאת בו חבירו מוצה שעליו, המקדיש הוי בעלים לענין מוספת חומש, אם הוממה וצא לחללה, אבל אם בא המתכפר להללה אינו לריך להוסיף חומש, דגבי חומש כתיב (ויקרא כז) ואם המקדיש יגאל וגו' מקדיש ולא מתכפר (יומא שם וכעי"ז זבחים נ:). **ומתכפר עושה תמורה.** דאיכו הוי בעלים דיליה (זבחים שם) אבל המקדיש אם המיר בה אינה תמורה, דאין ממיריין בשל אחרים וכאי לא בעלים דיליה הוא (יומא שם). **והתורם משלו.** על כרי של חבירו (זבחים שם).

שינויי נוסחאות

א) אלא בלשון זכר מה סופינו לרבות אשה מ"ל כו' והשאר נמחק. (ש"מ) **ב)** לפי גירסת רש"י ל"ל מה סופינו לרבות את האשה מ"ל כו' וכ"ה במנחות לג. ע"ש (צ"ק) **ג)** ליה מרי"ר ור' יהודה דר"ר לא (ש"מ) **ד)** שבתורה מהו דתימא מיגת אילטריך נמחק. ס"א ה"מ בדבר שיש בו מעשה אבל ממיר דלאו מעשה הוא אימא לא מיגת אלא לא ניתיב אשה קמ"ל. ולר' יוחנן דאמר (לקמן ג.) דמור כעושה מעשה דמי קרא למאי אתא אילטריך מהו דתימא כו' כך הוא גירסת של הספרים של קלף (ש"מ) **ה)** דתנן הצבור והשותפין אין עושין (ש"מ) **ו)** שימיר בקטן שלא כו' (צ"ק) **ז)** מהו שימיר. ס"א שיתפיס בתמורה ומיגת שימיר נמחק (ש"מ) **ח)** מיגות לא מיגבי לך לכיון נמחק (ש"מ) **ט)** ל"ל דאקדושי (יעב"ץ) **י)** מי אמרינן מדאקדושי מקדיש כו' והשאר נמחק (ש"מ) **יא)** ל"ל מופלא הסמוך לאיש דהקדישו קדש (יעב"ץ) **יב)** לא קדשה ואפילו אם תמצי לומר (ש"מ) **יג)** מקדיש אמורי נמי מימר והשאר נמחק (ש"מ) **יד)** עושין תמורה אמר ליה (אא"ה בתוס' לא הי הגירסא אמר ליה כי אם אלא בהקדיש) (ש"מ) **טו)** ומתכפר ישראל כתר מקדיש אזלינן לו בתר מתכפר אזלינן הא נמי

תפשוט ליה מדר' אבהו אר"י לא"ר אבהו אר"י מקדיש מוסיף חומש (ש"מ) **טז)** ימיר מדשנייה קרא (ש"מ) **יז)** לא לקיא דאין תמורתה תמורה ומשני (ש"מ) **יח)** אבל. גליון לא גרסינן זה לאלטו מקבל ומסית דלית בהו מעשה מי לא הוי כאשה (ש"מ) **יט)** בתמורה דבור אין עושין (ש"מ) **כ)** הציבור (צ"ק) **כא)** אלא כי יקריב קרבנו (ש"מ) **כב)** כי היכי דלילקי, ע' מ"ב. **כג)** במאן דאיתיה (ש"מ) **כד)** דהא אמרינן בנמנחות (ש"מ) **כה)** אין עושין תמורה (ש"מ) **כו)** והכי פירושו אין מביאין (ש"מ) **כז)** ל"ל אין מועלין (יעב"ץ) **כח)** ל"ל מבית (ש"מ) **כט)** עליהן כדמפיק לקמן (ש"מ) **ל)** אין מביאין נסכים (ש"מ) **לא)** ל"ל אמר לך וכו' (מצו"ד) **לב)** ל"ק מ"ז. **לג)** אי נמי אם (ש"מ) **לד)** אל הנתרם בשבילו (ש"מ) **לה)** טבל שלי נמצא. פוס ו' נמחק (ש"מ) **לו)** דקאתי קרבן מכח (ש"מ) **לז)** נראה לממוק מיגות מטל ליגור (רש"ש) **לח)** עולה נמחק הויו של עולה (ש"מ) **לט)** גי' ל"ק לעשות שליח, ועי' רש"ש.

מ) [ערכין ג:], **נ)** פוסק כח. ב"ק טו. קדושין לב. יבמות פד: פסחים מב. נדה מא:, **ג)** [לקמן יג.], **ד)** [זחי סב.], **ה)** [ע' מו' מנחות ל"ג ע"ג ד"ה לפי סב.], (ש"מ), **ו)** [שם סב. מנחות עג:] מולין יג:, **ז)** מופסקת דזבחים פ"ה ה"ד זבחים מה., **ח)** [ערכין ה:], **ט)** זבחים ו. לקמן י. [יומא נ: נדרים לו:], **י)** [במדבר ה], **כ)** [נדה מה:], **ל)** [עי' תוס' מנחות דף ע"ג ע"ב. ש"מ], **מ)** [דף ג.], **נ)** [במדבר ו, ועי' לקמן י.], **ס)** [מכלן שיך לעמ' הבא], **ע)** [ע' מו' זבחים מ"ה ע"א ד"ה והשותפין. (ש"מ)], **פ)** [לקמן ט' ע"א].

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשׂוּ מִכָּל חַטֹּאת הָאָדָם לִמְעֹל מַעַל בַּיְיָ וְאָשְׁמָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא: במדבר ה ו
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ נְפָשֹׁת לַיְיָ: ויקרא כז ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ור' יהודה האי ואם: **(ב)** שם לא מיתפיס ואפי' אם תימצי לומר: **(ג)** רש"י ד"ה מה סופינו. נ"ב היה גירסא אחרת לפני רש"י ז"ל: **(ד)** ד"ה ל"א ה"ג וכן כתוב בספרים וכו' כדאמרינן בפירקין כל"ל ותיבת בתילד נמחק:

הגהות הגר"א

(א) גמ' לפי שכל כו'. גרס"י זכר מה סופינו לרבות את האשה מ"ש. שנאמר לא עד מנין ל"ג וכ"ה בערכין: **(ב)** שם כי קמיבעיא כו'. ומליגא דר"ש: **(ג)** רש"י ד"ה לא לקיא ולא. ל"ל ומס: **(ד)** ד"ה ואין מביאין. כדאמרינן כו' וכ"ה קאמר לה התס: **(ה)** **בא**"ד הימנו הוא ס"ד: **(ו)** ד"ה ה"ג תפשוט כו'. הרבה יש לתמוה על שני הפירושים ויותר נראה כמ"ש רש"י בעצמו דקאי על המפרש משלו על של חבירו והשתא שייכי הני תלת מילי אהדדי:

רבינו גרשום

מה סופינו לרבות את האשה. כלומר מהכא נלמד שסופינו לרבות את האשה שעושה תמורה ת"ל המר ימיר ריבה. ורבנן נפקא להון אשה מואם המר מוי"ו דואם דמיתמר דלא צריך למיכתב: **הני מילי.** דהשוה הכתוב אשה לאיש בענוש דלאו: **דשוה** בכל **בין ביחיד בין בצבור אבל הכא כיון דלאו שאינו שוה בכל הוא דתנן אין הצבור כו'.** ל"א ס"ד הני מילי דהשוה אשה לאיש בלאו שיש בו מעשה אבל מימר דלאו מעשה הוא אלא דיבור אימא לא תילקי קמ"ל: **שלא הגיע לעונת נדרים.** לי"ב שנים דנדריו נבדקין: **מופלא.** שיודע לשם מי נודר דמצי למימר איש כי יפליא נדר בערכך מה ת"ל כי יפליא כו': **מדאקדושי מקדיש.** מופלא הסמוך לאיש דנודר היינו מקדישי: **דתניא איש איש.** אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם לרבות עובדי כוכבים: **קדשי עובדי כוכבים.** דבחים שהעובדי כוכבים מקדישין: **לא נהנין ולא מועלין.** מפרש לקמן: **ואין מביאין עליהם נסכים.** ג) משמע הכא להאי לישנא שהעובדי כוכבים אין מביאין על קרבנן נסכים משלהן. והא דתנן במס' שקלים (פ"ז ה"ג) עובד כוכבים ששילח עולתו ממדינת הים ושילח עמה נסכיה קריבין משלו היינו תקנת דרבנן דז' דברים התקינו ב"ד זה אחד מהם ולא מדאורייתא. ולהאי לישנא דכתב ואין מביאין נסכים בפני עצמן היינו דאין מתנדבין להביא נסכין (בפני עצמן) בלא זבח אבל קרבנם טעון נסכים או משלהן או משל צבור דנפיק ד) מלכל נדריהם כדמפרש בפרק ואלו מנחות (מנחות עג:): **בכולן להחמיר.** דמועלין בהן וחייבין משום פגול כו': **אבל בקדשי בדק הבית מועלין.** דקדשי ה' ניגנו ולרבי **בר חמא.** דקא בעי לה קסבר מהכא

ל) ע' כתו' ממנחות עג: ד"ה לא דהכיאו גרסת רבינו דגרס עליהם עי"ש. **מ)** ע' במנחות שם דמשמע דנסכים הבאים עם הזבח לא צריך קרא משום דעולה וכל מביאהו ע"ש וע"ש.

לא תפשוט דהקדיש עובד כוכבים להתכפר עובד כוכבים לא קא מבעיא ליה דודאי אין עושין תמורה: **כי קא מבעיא ליה הקדיש עובד כוכבים להתכפר ישראל.** לפטור חובתו של ישראל: **בתר מקדיש אזלינן.** ומקדיש עובד כוכבים הוא ואין עושה תמורה: **או בתר מתכפר.** דישראל הוא אזלינן ועושה תמורה: **מקדיש מוסיף חומש.** כשהוא גואל הקדשו: **ומתכפר עושה תמורה.** אלמא בתר מתכפר אזלינן:

לרבות את האשה. ע' בהשמטות בסוף המסכת: **כי עבדא לא לקיא.** ע' בהשמטות בסוף המסכ': **אלא כי קמבעיא ליה בקמן.** גליון למ"ד דאורייתא דאוריתא ולמ"ד [נדה מו:] דרבנן בעי להחמיר מדרבנן: **או דלמא כיון דלאו בר עונשים.** גליון אע"ג דמשום האי טעמא לא אמרינן דאין הקדשו הקדש היינו טעמא כיון דתמורה הוא לאו שאין בו מעשה ואין שוה בכל משו"ה בסברא גרינא בעלמא ממעטינן הכא ולא יליפי מבעלמא: **ואין חייבין עליהם משום פגול נותר וטמא.** ע' בהשמטות בסוף המסכת: **בהקדיש עובד כוכבים כו'.** כלומר פשיטא דאין אותו קרבן עושה תמורה. תימה לר' יוסי דאמר קדשי עובד כוכבי' עושה תמורה למה שינה בעייתו משום ת"ש דרבא לימא אליבא דר"ש לא קמבעיא ליה דאין קרבנו עושה תמורה כי קא מבעיא ליה אליבא דר'

יוסי דאמר קרבן עובד כוכבי' עושה תמור' אי אמרינן ה"מ (אם) [דוקא] ישראל ממיר בקרבן העובד כוכבי' אבל הוא עצמו כיון דלא אתי לכלל עונש [אינו] ממיר, וי"ל דהא נמי פשיטא לר"י דעובד כוכבים עצמו ממיר דאל"כ איך ממיר ישראל בקרבנו הא אין אדם ממיר בקרבן שאינו שלו אלא ע"כ כשאמר העובד כוכבים מי שרוצה להמיר יביא וימיר ואם הוא אינו יכול להמיר גם אנו לא נוכל להמיר בשביל רשותו דיכול מילתא דהוא לא מצי עביד שליחא נמי לא מצי עביד. תוס': **רש"י ד"ה המקדיש מוסיף חומש וכו' כגון תמורה.** גליון לישנא קמא עיקר דללישנא בתרא לא איצטריך ליה ר' אבוה לאשמועינן דמתניתין היא בערכין, ע' לקמן ט ע"ב:

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

ויליף נותר חילול חילול מטומאה. דבקדשי עובדי כוכבים אין בהן משום נותר[יט]: [כ] **וכתיב גבי נותר** (ויקרא יט) **ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל.** מה חילול האמור גבי טומאה ישראל ולא עובדי כוכבים אף חילול האמור כאן ישראל ולא עובדי כוכבים (ג) : [כא] **השתא** קא מפרשינן לכולה ברייתא וקתני **ואין עושין תמורה.** ומאי טעמא אין עושין תמורה: ה"ג **דאיקא תמורה בהמה למעשר בהמה.** כדאמרינן לקמן בשלהי פירקין (דף יג.) והלא מעשר בכלל שאר הקדשים וכו' למה יצא להקיש אליו ולומר לך דמה מעשר קרבן יחיד ועושה תמורה אף כל קרבן יחיד[כב] ועושה תמורה לאפוקי קרבנות צבור: **מעשר בהמה איקא למעשר דגן.** כדאמרינן בבכורות (נג:) עשר תעשר [דברים יד] בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן: **וגבי מעשר דגן כתיב** (במדבר יח) **כי את מעשר בני ישראל.** דמשמע בני ישראל ולא עובדי כוכבים הכי נמי גבי מעשר בהמה ישראל ולא עובדי כוכבים וכי היכי דאמרינן גבי מעשר בהמה ישראל ולא עובדי כוכבים הכי נמי נימא גבי תמורת בהמה שהרי הוקשו כולן זה לזה ומהכא נפקא דקדשי עובדי כוכבים אין עושין תמורה[כג]: **אומר.** זהו ישראל ולא העובד כוכבים מביא נסכים כלל: **יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים.** אפילו משל צבור: **ת"ל לכה.** דככה עיכובא הוא דולאי טעונין נסכים ומשל צבור. (ג) [כז] ולא"ל דכתיב בספרים ול"ג עליהן משמע הכי אומר כגון ישראל מביא נסכים אפי' בפני עצמן ואין העובד כוכבים מביא נסכים בפני עצמן יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל ככה והוי עיכובא דולאי קרבנו טעון נסכים אפי' משלו דמקבלים מיניה דמי נסכים: ה"ג **מאי טעמא לה' כתיב בהו** ול"ג **קדש לה'.** והכי מצאתי בזבחים בפ' ב"ש (דף מה.) מאי טעמא [כח] לה' כתיב בהו בקדשי עובדי כוכבים דכתיב אש אשים מבני ישראל אשר יקריב קרבנו וגו' [ויקרא כב] והאי קרא מוקמינן[כט] בעובדי כוכבים שגודלים גדלים ונדבות כישראל וכתיב בסיפיה דקרא לה' שנאמר אשר יקריב לה' לומר לך דדיינין להו בתורת שאר קדשים דמועלין בהן וחייבין עליהן משום פיגול כו': **והרי מימר דלאו שאין בו מעשה הוא.** דבדיבורא תליא מילתא: **ר' יהודה היא** (ד) . דקא משתעי לקמן בהא מילתא: **לא עשה מעשה פטור אוכל מנשבע כו'.** דאע"ג דלא עביד מעשה לוקה כדמפרש[ל] להו לקמן: **נשבע.** בשמו של הקב"ה: **נשבע מגן.** דלוקה: אין

לא נהנין מדרבנן. והקשה הר"ר יעקב למה לנו לומר דרבנן היא דלמא מדאורייתא היא כיון דמרבינן מתים אים שנודרין העובדי כוכבים כישראל[לא] דכה"ג אמר (מעילה דף ז:) בשלמי ישראל דלא נהנין דאורייתא דאע"ג דאין בהן מעילה ול"ל[לב] כיון דאין בהן קדושה לענין פיגול נותר וטמא[לג] אין בו קדושה נמי לענין הנאה דאורייתא: **ויליף** נותר חילול חילול מטומאה.

[לד] וכתב היה בטומאה[לה] בני ישראל ולא עובדי כוכבים[לו] והקשה הר"ס וילף נותר חילול חילול מטמא ששימש בטומאה דאמר בפרק ב' דזבחים (דף טו:) דקדשי עובדי כוכבים לא קרבי בטומאה דאמר התם אלא למעוטי עובדי כוכבים השתא ליכ לא מרלה דאמר מר בעובדי כוכבים בין בשוגג בין במזיד לא הורלה בטומאה קרב וי"ל דיש לנו למילף טפי מטומאה[לז] [דכתיב] בחד קרא כדאיתא בזבחים פ' ב"ש (דף מה:): דתני לוי מנין שאף בפסול זמן הכתוב מדבר ת"ל[לח] ולא יחללו את קדשי בני ישראל בשני חילולין הכתוב מדבר אחד פסול נותר ואחד פסול טומאה: **ומעשר** דגן. כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים והיינו רבי שמעון[לט] דאית ליה הך דרשה אבל רבנן פליגי עליה ולישנא קמא שייך לרבנן: [מ][מא] **מאי** תרומה קדושת הגוף. ואם תאמר והא אמר[מב] הזיר במעילה באשהרה דילפינן חטא חטא מתרומה הוה לן למימר כי הכא מה תרומה קדושת הגוף ולא יהא אזהרה דמעילה אלא בקדשי מזבח וקיימא לן דאפילו בקדשי בדק הבית שייך בהן אזהרה דמעילה כדתנן[מג] (בכריתות (דף יג.): יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד וקפשיב מוקדשים דשור וחמור) וכן כמה דרשות דרשינן בפ' בתרא דמעילה (דף יח:): פגם ונהנה ושליח שעשה שליחותו דגמרינן מתרומה היה לנו לומר דלא נהגי בקדשי בדק הבית וי"ל הא דמעטינן הכא קדשי בדק הבית היינו משום דכתיב הכא לה'[מד]: **והרי** מימר **לאו שאין בו** מעשה ולקי. ואם תאמר אמאי לא פריך הכי נמי ממוליא שם רע ומעליא זוממין דלאו שאין בו מעשה ולקי ומאי אמאי לא פריך הכי נמי ממוליא שם רע ועדים זוממין דלאו שאין בו מעשה ולקי וי"ל דלא צעי למיפרך מהני דכתיב בהו מלקות בתורה ות"ת במסכת מכות (דף ד:) דאמר[מה] עולה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו דיליף ממוליא שם רע ופריך מה למוליא שם רע שכן קנס ולימא מו נשבע מו מימר מו חד מהנך דשמעתין[מו][יוכיח] וי"ל דאין ה"נ אלא תיקן שפיר מו שמא לא דמי הני דהכא להני דהתם ואם תאמר כי פריך הכא והרי מימר דלאו שאין בו מעשה לימא בדיבורא מיתעביד מעשה כדאמר לקמן וי"ל דאה"נ הוי מלי לתרוצי אלא דשפיר שני: **אף** המקדים תרומה לבכורים.

לקמן מפרש טעמא דאמר קרא מלאתך ודמעך לא תאחר מלאתך זו בכורים ודמעך זו תרומה ואמר רחמנא לא תאחר ובספרי מפרש טעמא אחרינא יקדמו בכורים שם להן ד' שמות ורש"י מייתי ליה לקמן (ד' ד. ד"ה מפני):

על של חבירו [א]טובת הנאה שלו [מא] א"ל התם הוא דקאתי מכח ישראל משום הכי אזלינן בתר מתכפר [ב] והוה ליה תחילתו וסופו ביד ישראל אבל הכא הכי קא מיבעיא ליה מי בעינן מתחילה ועד סוף דתיקו ברשות מאן דעביד תמורה [ג] תיקו: אמר מר [מב] [ד]מוקדשי עובדי כוכבים לא נהנין ולא מועלין לא נהנין [ה]מדרבנן ולא מועלין [ו] מדאורייתא מ"ט [מג] דכתיב [1] נפש כי תמעול מעל וחטאה בשגגה [ז] וילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומ' כתיב [2] בני ישראל ולא עובדי כוכבים [ח] ואין חייבין עליהם משום פיגול נותר וטמא דכתיב בה בטומאה [3] דבר אל אהרן ואל בניו וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם [וגו'] ויליף נותר חילול חילול מטומאה דכתיב גבי טומאה בני ישראל ולא יחללו וגו' וכתיב גבי נותר [4] ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ויליף פיגול עון עון מנותר דכתיב גבי פיגול [5] והנפש האוכלת ממנו עונה תשא וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל וכולהו בני ישראל ולא עובדי כוכבים ואין עושין תמורה דכתיב [6] לא יחליפנו ולא ימיר וכתיב בריש ענין [ט] [7] דבר אל בני ישראל [י] (לאמר) [יא] איש כי יפליא נדר בערכך [יב] ל"א ואין עושין תמורה מ"ט דאיתקשא תמורת בהמה למעשר בהמה ומעשר בהמה למעשר דגן וגבי מעשר דגן כתיב [יג] (כל) [8] [כי את] מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' בני ישראל ולא עובדי כוכבי': ואין מביא (עליהן) נסכים אבל קרבנו טעון נסכים דברי רבי שמעון: מנה"מ דתנו[7] רבנן [9] אזרח [יא] אזרח מביא נסכים ואין העובד כוכבים מביא נסכים יכול לא תהא עולתו טעונה נסכים ת"ל [9] ככה אמר ר' יוסי רואה אני בכולן להחמיר מאי טעמא [10] לה' כתיב [יב] ביה בד"א בקדשי מזבח אבל בקדשי בדק הבית מועלין בהן מ"ט דכי גמרינן מעילה חטא חטא מתרומה דומיא דתרומה דקדוש קדושת הגוף אבל בקדושת בדק הבית דקדושת דמים לא אמר רב יהודה אמר רב כל לא תעשה [יג] בתורה עשה בה מעשה חייב לא עשה בה מעשה פטור וכללא הוא דלאו שאין בו מעשה פטור והרי מימר דלאו שאין בו מעשה הוא ולקי דתנן לא [יד] שהוא רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים אמר לך רב הא מני רבי יהודה היא דאמר [טו] לאו שאין בו מעשה לוקין עליו ומי מצית מוקמת למתניתין כר' יהודה והא אוקימתא לרישא דלא כרבי יהודה דקתני הכל ממירין [טז] הכל לאיתויי מאי לאיתויי יורש ודלא כרבי יהודה האי תנא סבר לה כוותיה בחדא דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו ופליג עליה בחדא דאילו רבי יהודה סבר יורש אינו סומך יורש אינו ממיר ותנא דידן סבר יורש סומך יורש ממיר [יז] אמר רב אידי בר אבין אמר רב עמרם א"ר יצחק א"ר יוחנן [יח] [טז] משום ר' יוסי הגלילי כל לא תעשה שבתורה עשה [יט] בו מעשה לוקה לא עשה בו מעשה פטור [כ]חוץ מנשבע ומימר ומקלל חבירו בשם אף על פי שלא עשה מעשה חייב משום רבי יוסי ברבי חנינא אמרו אף המקדים תרומה לביכורים נשבע מגלן א"ר יוחנן משום [יח] ר"מ אמר קרא [11] כי לא ינקה ה' את אשר ישא את שמו לשוא בית דין של מעלה אין

יחליפנו ולא ימיר אותו ומעשר בהמה איתקש למעשר דגן כדאמר בפרק מעשר בהמה עשר תעשר בשתי מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה: **מ"ט לה' כתיב ביה.** דכתיב לכל נדריהם אשר יקריבו לה' הלכך מוקלין: **ומקלל את חבירו בשם.** (הקודש) המפורש: וכן המקדים תרומה לבכורים. ולא במפרש קא מיירי דהיינו מעשה כשהקדים תרומה אלא כגון שנתן עיניו בצד זה לשם תרומה.

[א] [זבחים מה.], [ב] [פסחים לג. קדושין מב:; סנהדרין כד. זבחים מה. מעילה יח:], [ג] [עי' תוס' ערכין דף ה' ע"ב ד"ה יכול. ש"מן], [ד] [זבחים מה. מנחות עג.:], [ה] [ב"מ נא. מכות ד: טז. כ: זבחים כט: סנהדרין סג.:], [ו] [מכות טו. שבועות כא.], [ז] [שבועות דף כ"ו. וש"ר הרשב"א מלק ז' ס' קמ"ה. ש"מן], [ח] [מנחות עג.:], [ט] [עיין תוספות קדושין מג: ד"ה הנכרי והכומי כו' ובר"ש פ"ג מ"ט דתרומו'], [י] [סנהדרין כד.], [כ] [וש"ש תוס' סנהדרין כד.],

מוסף רש"י

טובת הנאה שלו. של תוס יוי טובת הנאה שבידו ליתנו לאיזה כהן שירלה, ולא ביד מי שתרם עליו (לקמן י.) ואם בא אחר ואמר הילך אלא זה ותן תרומה זו לכהן בתי כהן, של זה היא, שתרומה שלו, שנאמר (דברים כו) כי תכלה לעשר את כל תבואתך זשנה וגו' ונתתה לגר וגו', תלה הכתוב הנתינה במי שמעשרה משלו (יומא נ: וכבר"ז זבחים ו.). **חטא חטא מתרומה.** כתיב במעילה וחטאה בשגגה וכתיב בתרומה (ויקרא כב) ולא יחללו עליו חטא, ובתרומה כתיב בתריה דהתם קרא ולא יחללו את קדשי בני ישראל (זבחים מה.). אזהרה. בפרשת נסכים כתיב בשלח לך (במדבר טו) כל האזרח יעשה ככה, ומינה ילפינן בפרק כל הקדיש (שם לא.): אזהרה מלמד שמתנדבים נסכים ומביא בפני עצמן נדבה (שם מה.). **ואין** העכו"ם מביא נסכים. אין העכו"ם מתנדב להביא נסכים בלא זבח (מנחות עג.). **ת"ל ככה.** יעשה לשור, מאחר שאוכה תעויה בקרבן ל"ש ישראל ול"ש עכו"ם, הלכך שלח דמי נסכים יקרבו משלו ואם לאו אינו קרבים משל ציבור, שתנאי ל"ד הוא במסכת שקלים (זבחים מה.). **דאמר לאו שאין בו** מעשה לוקין עליו. ככמה דוכתי מיימינן לה, לא תוחיבו ממנו והנותר ממנו עד בקר, בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו, תעשה לומר שאין לוקין הוא, ועמעמ דבא הכתוב, הא לאו הכי לקי המותיר ואע"ג דאין בו מעשה (ב"מ צא.).

שינויי נוסחאות

[מא] שלו ורמי בר חמא התם. מיבוא מ"ל נמתק (ש"מ) [ב] ל"ל דהוה (הגר"א) [ג] תמורה או לא מיקו (ש"מ) [ד] נזכחים שם ליתא. [ה] מ"ט גמר חט חט מתרומה כתיב הכא נפש כי תמעול מעל בה' וחטא וכתיב בתרומה ולא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו לה', ס"א כדרב אבהו ילפי מעילה חטא חטא מתרומה כתיב במעילה נפש וכו'. ועי' בהשמטות בסוף המסכת (ש"מ) [ו] ואין. ס"א ואין מיינין עליהן משום פיגול ונותר וטמא מ"ט פיגול ליף עון עון מנותר כתיב גבי פיגול והנפש האוכלת ממנה עונה תשא וכתיב גבי נותר ואוכליו עונו ישא כי את קדש ה' חלל ויליף נותר מעילה כתיב גבי נותר וחילול מטומאה כתיב גבי מעילה ויצזמו מקדשי בני ישראל ולא יחללו בני ישראל ולא עובדי כוכבי' כך ג' גמ' של קלף הישנות רש"י ותוס' ז"ל (ש"מ) [ז] ענין דתמורה דבר (ש"מ) [ח] ל"ל ואמרת אליהם [ט] בערכך בני ישראל ולא עובדי כוכבים ל"א (ש"מ) [י] כתיב כי את מעשר (ש"מ) [יא] אזרח מביא נסכים בפני עצמן ואין העובד כוכבים מביא [נסכים] בפני עצמן יכול בשהן מביאין קרבן אינו טעון נסכים לא משלו ולא משל צבור ת"ל ככה. וה"פ אזרח מביא נסכים עם הזבח ואין העובד כוכבים כו' אפילו עם הזבח יכול כו' עם הלצור ת"ל ככה (ש"מ) [יב] כתיב בהו. אזרח מ"

ממנה (ש"מ) [יג] תעשה שבתורה עשה מעשה מייב לא עשה מעשה פטור (ש"מ) [יד] לא שאדם רשאי (ש"מ) [טו] ממירין ואמרת הכל (ש"מ) [טז] ל"ל רבי יהודה לומר משום רבי יוסי הגלילי כו' וכן אימא במכות ובשבועות ובזה תניין מ"ש ר"ש ר"ש הכא בד"ה רבי יהודה היא דקא משתעי לקמן בהא מילתא, [יז] עשה מעשה לוקה לא עשה מעשה פטור (ש"מ) [יח] בשבועות כא. אימא ר"ש בן יוחאי, [יט] טומאה (צ"ק) [כ] מה"ל דבחיב גבי (ש"מ) [כא] מה"ל מה"ל ואין עושין תמורה השתא קא מפרשינן לכולה ברייתא דקתני ואין (ש"מ) [כב] ומיהו ליפיון בפרק כל הקדיש (שם לא.): אזרח מלמד שמתנדבים נסכים ומביא בפני עצמן נדבה (שם מה.). **ואין** העכו"ם מביא נסכים. אין העכו"ם מתנדב להביא נסכים בלא זבח (מנחות עג.). **ת"ל ככה.** יעשה לשור, מאחר שאוכה תעויה בקרבן ל"ש ישראל ול"ש עכו"ם, הלכך שלח דמי נסכים יקרבו משלו ואם לאו אינו קרבים משל ציבור, שתנאי ל"ד הוא במסכת שקלים (זבחים מה.). **דאמר לאו שאין בו** מעשה לוקין עליו. ככמה דוכתי מיימינן לה, לא תוחיבו ממנו והנותר ממנו עד בקר, בא הכתוב ליתן עשה אחר לא תעשה לומר שאין לוקין עליו, תעשה לומר שאין לוקין הוא, ועמעמ דבא הכתוב, הא לאו הכי לקי המותיר ואע"ג דאין בו מעשה (ב"מ צא.).

[כג] כיטור בספרים ולספרים דגרסי עליהן משמע. [וכב"ש אחר ולענין דברי בספרים דל"ג עליהם משמע] (ש"מ) [נראה לל"ל] [כד] כיטור לענין דכתיב בספרים ולספרים דגרסי עליהן אבל בספרים דלא גרסי עליהן משמע יכו'] [כה] ל"ל לה' כתיב בהו דכתיב אש אשים מבני ישראל (ר"ה כ"ח ע"א) כל"ל, ועי' נדרים י' ע"א תו' ד"ה אלה [כו] דכה"ג אמר כל"ל, ועי' נדרים ז' ע"א תו' ד"ה אלה [כז] כיון דאין בהן מעילה דפ"י. [כח] אין בו מעילה, דפ"ל, וכ"ש אחר קדושה סה"ג. [כט] ל"ל וכתב בה וכו' (יעב"ץ) [לא] נטומאה וינזרו מבני ישראל מקדשי (ש"מ) [לב] עובדי כוכבים, ופשטא דקרא מיירי באוכל קדשים בטומאה כדאיתא בסוף הפרשה אשר יאכל מן הקדשים כו' והקשה (ש"מ) [לג] דהא כתיבי נותר וטומאה בחד (ש"מ) [לד] ולא יחללו את קדשי בני ישראל, ל"ל ולא יחללו שם קדשי וכו' (מרא"ב) [לה] מה"ל דומיא דתרומה דקדושה קדושת הגוף (ש"מ) [לו] ל"ל מה, [לז] במכות כא: יש חורש תלם אחד וחייב עליו שמונה לאוין וקדשיב דשור וחמור כמוקדשין כן הגי' רש"ק. וגי' ל"ק דמעיל' ועוד קשה דתנן בפס' כריתות יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם אחד וקפשיב מוקדשים דשור וחמור וכן כמה דרשות דרשינן בפ' בתרא דמעילה (דף יח:) פגם ונהנה ושליח שעשה שליחותו דגמרינן מתרומה היה לנו לומר דלא נהגי בקדשי בדק הבית וי"ל הא דמעטינן הכא קדשי בדק הבית היינו משום דכתיב הכא לה'[לח]: **והרי** מימר **לאו שאין בו** מעשה ולקי. ואם תאמר אמאי לא פריך הכי נמי ממוליא שם רע ועדים זוממין דלאו שאין בו מעשה ולקי. ואם תאמר אמאי לא פריך הכי נמי ממוליא שם רע ועדים זוממין דלאו שאין בו מעשה ולקי ומאי אמאי לא פריך הכי נמי ממוליא שם רע ועדים זוממין דלאו שאין בו מעשה ולקי וי"ל דלא צעי למיפרך מהני דכתיב בהו מלקות בתורה ות"ת במסכת מכות (דף ד:) דאמר[מה] עולה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו דיליף ממוליא שם רע ופריך מה למוליא שם רע שכן קנס ולימא מו נשבע מו מימר מו חד מהנך דשמעתין[מו][יוכיח] וי"ל דאין ה"נ אלא תיקן שפיר מו שמא לא דמי הני דהכא להני דהתם ואם תאמר כי פריך הכא והרי מימר דלאו שאין בו מעשה לימא בדיבורא מיתעביד מעשה כדאמר לקמן וי"ל דאה"נ הוי מלי לתרוצי אלא דשפיר שני: **אף** המקדים תרומה לבכורים. לקמן מפרש טעמא דאמר קרא מלאתך ודמעך לא תאחר מלאתך זו בכורים ודמעך זו תרומה ואמר רחמנא לא תאחר ובספרי מפרש טעמא אחרינא יקדמו בכורים שם להן ד' שמות ורש"י מייתי ליה לקמן (ד' ד. ד"ה מפני):

[מ] נמ' אמר מר קדשי כל"ל ואות מ"ו נמתק: [מא] דכה"ג אמר ד"ה ר"ש ד"ה וכתיב גבי וכו' ולא עובדי כוכבים הם"ד ואמ"כ מ"ה ואין עושין תמורה כו' הש"ס: [מב] ד"ה מ"ל ככה וכו' ומשל ליטור ול"ג עליהן ומשמע כל"ל ותיבות ול"ל דכתיב בספרים נמתק: [מג] ד"ה רבי יהודה היא כי' דקא (משמעמע) [משמעי] לקמן בהא מילתא הלכך הוה כעשה מעשה הם"ד ואמ"כ מ"ש תוק מנשבע:

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגֻגָה מִקָּדְשֵׁי יְיָ וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַיְיָ אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ בֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם: ויקרא ה טו
2. וְדִבֵּר יְיָ אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמֹתָי לְכָל קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נְתַתִּים לְמָשְׁחָה וּלְבָנֶיךָ לְחֹק עוֹלָם: במדבר יח ח
3. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְיִנָּזְרוּ מִקָּדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר הֵם מַקְדִּישִׁים לִי אֲנִי יְיָ: ויקרא כב ב
4. וְאֹכְלָיו עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ יְיָ חִלֵּל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: ויקרא יט ח
5. וְאִם הָאֹכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֵחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא: ויקרא ז יח
6. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ: ויקרא כז י
7. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ נַפְשֹׁת לַיְיָ: ויקרא כז ב
8. כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיְיָ תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ נַחֲלָה: במדבר יח כד
9. כָּל הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה כָּבָה אֶת אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: במדבר טו יג
10. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל נִדְרֵיהֶם וּלְכָל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ לְעֹלָה: ויקרא כב יח
11. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: שמות כ ו

הגהות הב"ח

(מ) נמ' אמר מר קדשי כל"ל ואות מ"ו נמתק: (מ) הש"ס ד"ה וכתיב גבי וכו' ולא עובדי כוכבים הם"ד ואמ"כ מ"ה ואין עושין תמורה כו': הש"ס: (מא) ד"ה מ"ל ככה וכו' ומשל ליטור ול"ג עליהן ומשמע כל"ל ותיבות ול"ל דכתיב בספרים נמתק: (מ) ד"ה רבי יהודה היא כי' דקא (משמעמע) [משמעי] לקמן בהא מילתא הלכך הוה כעשה מעשה הם"ד ואמ"כ מ"ש תוק מנשבע:

רבינו גרשום

טובת הנאה שלו. שיכול לקבל מישראל חבירו זוז או סלע כדי ליתנה לבן בתו כהן: **ודמי בר חמא.** קא סבר מיהא לא תפשוט דההוא דקאמר רבי אבהו א"ר יוחנן דמתכפר עושה תמורה משום **דקא אתי האי מתכפר מכח ישראל.** דקרבן דידיה עביד תמורה כלומר דהקדיש ישראל להתכפר ישראל. אבל הקדיש עובד כוכבים להתכפר ישראל דלא הוה מתחלה ועד סוף ברשות ההוא מתכפר מי מצי עביד מתכפר תמורה אי לא תיקו: **לא מועל"ן.** בהן מדאורייתא אפילו הכי (כי) לא נהנין מהן מדרבנן: **ל"א איתקש תמורה בהמה למעשר בהמה.** דכתיב גבי מעשר בהמה לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו וכתיב בתמורת בהמה לא

ח) נראה דל"ל נגיון ועוד י"ל דרוקה לתרץ לדנמיו כו'.

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"ד מהלכות תרומות הלכה כ:
כב ב מיי' פ"ס מהלכות מעילה הלכה טו:
כג ג מיי' פ"ש מהלכות תמורה הלכה ז ופי"ח מהלכות סנהדרין הלכה כ:

תורה אור השלם

1. נֶפֶשׁ כִּי תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגֻגָה מִקָּדְשֵׁי יְיָ וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ לַיְיָ אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ בֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם: ויקרא ה טו
2. וְדִבֵּר יְיָ אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֵלֵיהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל נִדְרֵיהֶם וּלְכָל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ לְעֹלָה: ויקרא כב יח
3. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְיִנָּזְרוּ מִקָּדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְחַלְּלוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר הֵם מַקְדִּישִׁים לִי אֲנִי יְיָ: ויקרא כב ב
4. וְאֹכְלָיו עֲוֹנוֹ יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ יְיָ חִלֵּל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: ויקרא יט ח
5. וְאִם הָאֹכֹל יֵאָכֵל מִבְּשַׂר זֶבַח שְׁלָמָיו בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא יֵרָצֶה הַמַּקְרִיב אֹתוֹ לֹא יֵחָשֵׁב לוֹ פִּגּוּל יִהְיֶה וְהַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מִמֶּנּוּ עֲוֹנָהּ תִּשָּׂא: ויקרא ז יח
6. לֹא יַחֲלִיפֶנּוּ וְלֹא יָמִיר אֹתוֹ טוֹב בְּרָע אוֹ רַע בְּטוֹב וְאִם הָמֵר יָמִיר בְּהֵמָה וְהָיָה הוּא וּתְמוּרָתוֹ יִהְיֶה קֹדֶשׁ: ויקרא כז י
7. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ נַפְשֹׁת לַיְיָ: ויקרא כז ב
8. כִּי אֶת מַעְשַׂר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָרִימוּ לַיְיָ תְּרוּמָה נָתַתִּי לַלְוִיִּם לְנַחֲלָה עַל כֵּן אָמַרְתִּי לָהֶם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִנְחָלוּ נַחֲלָה: במדבר יח כד
9. כָּל הָאֶזְרָח יַעֲשֶׂה כָּבָה אֶת אֵלֶּה לְהַקְרִיב אִשֶּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ: במדבר טו יג
10. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכָל נִדְרֵיהֶם וּלְכָל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיְיָ לְעֹלָה: ויקרא כב יח
11. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְיָ אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: שמות כ ו

שיטה מקובצת

לא נהנין מדרבנן. פ"ה כיון דאין בהן מעילה א"כ לא נהנין ר"ל מדרבנן, והקשה הר"ר יעקב בר שמואל מגלן והלא שלמים שאין מועלין בהם ואסורין בהנאה מן התורה וי"ל דמשמע ליה דכיון שיש בהן כל הקולו' הללו שאין בהן פיגול ונותר וטמא [משמע שאין נהנין כי אם מדרבנן] (דלא הוי מדאורייתא). תוס': **מ"מ.** ס"א בדר' אבהו ילפי מעילה חט חט מתרומה כתיב במעילה נפש וכו'. עי' בהשמטות בסוף המסכ': **ובתרומה כתיב בני ישראל.** בפרק האיש מקדש (קידושין מב:) אמרינן תרומת עובד כוכבים מדמעת ור"ש פוטר, ופ"ה משו' דאסר ר"ש דגגך ולא דיגגן עובד כוכבי', ור"י פי' משום דסבר בני ישראל ולא עובדי כוכבים [בכ"י אחר ל"מ למימר דאתא למעט נשים דכיון דאתרבי לתמורה אין למעוטיה. בלין]: **ומעשר בהמה למעשר דגן.** בפ' ב"ש זבחים מה. פריך והיאך דנין למד מן המלמד ומשני. תוס': **ולא עובדי כוכבים.** גלין לא מצי למימר דאתא למעט נשים דכיון דאיתרבו לתמורה אין למעטיה: **אבל בקדשי בדק הבית.** עי' בהשמטות בסוף המסכת: **אמר רב יהודה אמר רב כל לא תעשה בתורה וכו'.** האי כללא לא מיירי אלא בהני דאינן מפורשין בהן

אמר קרא כי לא ינקה כו'. גלין פי' לא